

İbnü's-Salâh'a Nispet Edilen Müsnedü'l-Hâfız Osmân b. es-Salâh el-Eserî fimâ verede mine'l-ehâdis fi fazli'l-İskenderiyye ve 'Askalân İsimli Eser Üzerine Bir Değerlendirme

Hasan Yerkazan

Doç. Dr., Amasya Üniversitesi (ROR ID: 022xhck05)

İlahiyat Fakültesi, Hadis Anabilim Dalı

Assoc. Prof., Amasya University, Faculty of Theology, Department of Hadith

Amasya/Turkey

hasanyerkazan@gmail.com

ORCID: 0000-0001-8673-0546

An Evaluation on the Work Titled *Musnad al-Hâfız Othmân b. al-Salâh al-Asar fimâ warada min al-ahâdis fi fadl al-İskandariya* ve 'Askalân Attributed to Ibn al-Salâh

Abstract

Ibn al-Salâh Shahrazûrî (d. 643/1245) had an important place in the history of hadith with his works and his students. In this article, the work named *Musnad al-Hâfız Othmân b. al-Salâh al-Asarî fimâ warada min al-Ahâdis fi fadl al-İskandariya* ve 'Askalân attributed to him has been examined and evaluated. This work is in the Berlin State Library. The book has twenty leaves and each leaf consists of fifteen lines. Although it is not certain, there is a case of belonging to Ibn al-Salâh. Because, apart from the cover, the name of Ibn al-Salah was not found in any part of the work, and a date record was not included. The narrations it contained in it, were delivered to him by the way of inscription. There is also no information that Ibn al-Salah gave these narrations to someone else, make them read or gave permission. In addition to the narrations about the virtue of Alexandria and Askalân, the hadiths about the values of being in ribat (*ribât*) in the way of Allah were narrated in this work. Alexandria is located on the Mediterranean coast and is the second largest city in Egypt. Askalân, which is a Mediterranean city in the north of Gaza, is one of the leading cities of Palestine and is today under Israeli occupation. It is. These two cities, which are important centers of military, religious, scientific, commercial, and social activities, have been hosted many cultures and civilizations in the historical process. Ribât, means keeping watch across borders against enemy attacks, preparing for jihad, and trying to protect Islamic lands.

In this work sixty-six narrations were reported. About half of the narrations are marfû' (traceable) in terms of their source. The remaining narrations are mawqûf (untraceable) and maqtu' (disconnected). In terms of content, most of the narrations are about the reward of being in the ribat and the virtue of Alexandria. It has been observed that the narrations about the value of doing ribat in

İntihal Taraması/Plagiarism Detection: Bu makale intihal taramasından geçirildi/This paper was checked for plagiarism

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur/It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (Hasan Yerkazan).

Geliş/Received: 09 Aralık/December 2020 | **Kabul/Accepted:** 04 Şubat/February 2021 | **Yayın/Published:** 20 Mart/March 2021

Atıf/Cite as: Hasan Yerkazan, "İbnü's-Salâh'a Nispet Edilen Müsnedü'l-Hâfız Osmân b. es-Salâh el-Eserî fimâ verede mine'l-ehâdis fi fazli'l-İskenderiyye ve 'Askalân İsimli Eser Üzerine Bir Değerlendirme = An Evaluation on the Work Titled *Musnad al-Hâfız Othmân b. al-Salâh al-Asar fimâ Warada min al-Ahâdis fi Fadl al-İskandariya* ve 'Askalân Attributed to Ibn al-Salâh", *Eskiyeeni* 43 (Mart/March 2021), 55-76. <https://doi.org/10.37697/eskiyeeni.838001>

CC BY-NC 4.0 | This paper is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial License

the way of Allah are narrated in the primary hadith resources. The source of those concerning the virtue of Alexandria and the cities has not been determined. The content of the narrations that are not marfu' is mainly about the virtue of the ribat and Alexandria. Even in the narrations about Alexandria, ribat was emphasized and in connection with this, it was stated that it was much more acceptable to have Ribat in this city.

The number of narrators in the sanads (chain) varies between two and twelve. When viewed in terms of his first and last narrators, it is possible to say that these narrations were mainly reported by several narrators. In addition to this, although it is not the first and the last narrator, it is seen that some narrators such as Hâni b. Muwakkil are included in many narrations. The information that these people reported false narrations about Alexandria leads to the conclusion that the hadiths in this work are not valid and even fabricated. It can be said that the general narrations about ribat give the impression that they are associated with Alexandria just for the purpose of keeping and protecting the city. It is seen that such narrations, which were not found in the sources in the early periods, appeared later and took place in relatively late period works.

According to the available data, the fact that someone who is an expert in the methodology, such as Ibn al-Salâh, has fabricated narrations in his work, and that there is no explanation or assessment of the validity of the hadiths, can be seen as a deficiency. However, it would also be a forced interpretation or intention reading to say that Ibn al-Salâh acted carelessly and negligently about fabricated hadiths. For, he obtained the narrations reported in this work through inscription and permission. In addition, there is no information stating that these narrations were transmitted through his students after him. In other words, the sequence of narrations ended with Ibn al-Salâh as far as it can be determined. Therefore, it is not possible to say that he allowed fabricated hadiths to become widespread and that he was not meticulous about this issue. On the occasion of this study, a work attributed to Ibn al-Salâh was examined in different dimensions and presented to the benefit of the world of science.

Keywords

Hadith, Ibn al-Salâh, Ribat, Alexandria, Askalân, Virtue of Cities

İbnü's-Salâh'a Nispet Edilen *Müsnedü'l-Hâfiz Osmân b. es-Salâh el-Eserî fîmâ verede mine'l-ehâdis fi fazli'l-İskenderiyye* ve '*Askalân İsimli Eser Üzerine Bir Değerlendirme*

Öz

İbnü's-Salâh eş-Şehrezûrî (öl. 643/1245) kaleme aldığı eserler ve yetiştirdiği öğrencileri ile hadîs tarihinde önemli bir vere sahip olmuştur. Bu makalede, ona nispet edilen *Müsnedü'l-hâfiz Osmân b. es-Salâh el-Eserî fîmâ verede mine'l-ehâdis fi fadli'l-İskenderiyye* ve '*Askalân* isimli eser incelenip değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu eser, Berlin Devlet Kütüphanesinde bulunmaktadır. Kitap yirmi varaktır ve her bir varak on beş satırdan oluşmaktadır. Kesin olmamakla birlikte, İbnü's-Salâh'a ait olma durumu söz konusudur. Zira kapak dışında İbnü's-Salâh'ın ismine eserin herhangi bir yerinde değinilmemiş ve bir tarih kaydı da düşülmüştür. İçerdiği rivâyetler, kitâbet yolu ona iletilmiştir. İbnü's-Salâh'ın bu rivâyetleri başka birine verdiği, okuttuğu veya icazet verdiğine dair bir malumata da ulaşılamamıştır. Bu eserde İskenderiye ve Askalân'ın fazileti ile ilgili rivâyetlerin yanı sıra Allah yolunda ribâtta bulunmanın değerleri ile ilgili hadîsler de nakledilmiştir. İskenderiye, Akdeniz kıyısında bulunmakta olup Mısır'ın ikinci büyük şehridir. Askalân ise Filistin'in önde gelen şehirlerinden biri olup bugün İsrail'in işgali altında bulunmaktadır. Gazze'nin kuzeyinde bir Akdeniz şehridir. Askerî, dinî, ilmî, ticarî ve sosyal faaliyetlerin önemli merkezlerinden olan bu iki şehir, tarihi süreç içerisinde çok sayıda kültür ve medeniyete ev sahipliği etmiştir. Ribât ise düşman saldırılarına karşı sınır boylarında nöbet tutmak, cihad için hazırlık yapmak, İslâm topraklarını muhafaza etmeye çalışmak gibi anlamlara gelmektedir.

Bu eserde altmış altı rivâyet nakledilmiştir. Rivâyetlerin yarısı, kaynağı açısından merfûdur. Geriye kalan rivâyetler ise mevkûf ve maktûdur. Muhteva açısından rivâyetlerin büyük çoğunluğu ribâtta bulunmanın sevabı ve İskenderiye'nin fazileti ile ilgilidir. Allah yolunda ribâtta bulunmanın kıymeti ile ilgili rivâyetlerin, temel hadîs kaynaklarında nakledildiği görülmüştür. İskenderiye ve şehirlerin fazileti ile ilgili olanların ise kaynağı tespit edilememiştir. Merfu olmayan rivâyetlerin de içeriği ağırlıklı olarak ribât ve İskenderiye'nin faziletine dairdir. İskenderiye ile ilgili rivâyetlerde dahî ribâta vurgu yapılmış ve bununla bağlantılı olarak bu şehirde ribâtta bulunmanın çok daha makbul olduğu belirtilmiştir.

Senedlerde bulunan râvî sayısı iki ile on iki arasında değişmektedir. İlk ve son râvisi açısından bakıldığında bu rivâyetlerin ağırlıklı olarak birkaç râvî tarafından nakledildiğini söylemek mümkündür. Bunun yanı sıra her ne kadar ilk ve son râvî olmasa da Hânî b. Müvekkil gibi bazı râvilerin birçok rivâyetin senedinde bulunduğu görülmektedir. Bu kişilerin İskenderiye ile ilgili bâtil rivâyetler naklettikleri bilgisi, söz konusu eserde yer alan hadîslerin sahih olmadığı hatta uydurulduğu sonucuna ulaştırmaktadır. Ribât ile ilgili genel manadaki rivâyetlerin, sırf şehrin elde tutulması ve korunması amacıyla İskenderiye ile ilişkilendirildiği izlenimi verdiği söylenebilir. Zira ilk dönemlerde kaynaklarında bulunmayan böyle rivâyetlerin sonradan ortaya çıktığı ve nispeten geç dönem eserlerinde yer aldığı görülmektedir.

İbnü's-Salâh gibi usûlde uzman olan birinin -mevcut verilere göre- uydurma özelliğine sahip rivâyetlere eserinde yer vermesi, hadîslerin sıhhati ile ilgili hiçbir açıklama ve değerlendirmede de bulunmaması bir eksiklik olarak görülebilir. Ancak buradan İbnü's-Salâh'ın uydurma hadîsler konusunda özensiz veya mütesahil davrandığını söylemek de zorlama bir yorum ve niyet okuma olur. Zira o, bu eserde nakledilen rivâyetleri kitâbet ve icâzet yoluyla tahammül etmiştir. Ayrıca kendisinden sonra bu rivâyetleri talebeleri aracılığı ile nakledildiğine dair bir bilgi de bulunmamaktadır. Yani rivâyet silsilesi tespit edilebildiği kadarıyla İbnü's-Salâh ile son bulmuştur. Dolayısıyla onun uydurma hadîslerin yaygınlaşmasına imkân verdiği ve bu konuda titiz davranmadığını söylemek mümkün değildir. Bu çalışma vesilesiyle İbnü's-Salâh'a nispet edilen bir eser, farklı boyutlarıyla tetkik edilerek ilim dünyasının istifadesine sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler

Hadîs, İbnü's-Salâh, Ribât, İskenderiye, Askalân, Şehirlerin Fazileti

Giriş

İslâm tarihinde birçok âlim, elde etmiş olduğu birikimi, öğrencileri ve yazdıkları eserlerle sonraki nesillere aktarmıştır. Yetiştirdikleri öğrenciler ve kaleme aldıkları kitaplar, onların geride bıraktığı en önemli mirasları ve sadaka-i câriyeleri olmuştur. Özellikle yazdıkları eserlerle çağlar boyu ilme büyük hizmetler etmişlerdir. Bugün kütüphanelerde bulunan birçok kitap, geçmiş dönemlerde harcanan büyük emeklerin mahsulü ve birikimidir.

Son birkaç yüzyıl içerisinde teknik imkânların da gelişmesiyle birlikte yazma eserler, tahkik veya akademik çalışmalar vesilesiyle insanlığın istifadesine sunulmuştur. Gün yüzüne çıkarılan her bir eser, ilmî ve kültürel mirasın tanınması ve yararlanılması açısından büyük önemi haizdir. Şimdiye kadar birçok yazma eser, farklı çalışmalarla matbu hale getirilmiş olsa da yazma eser kütüphanelerinde azımsanmayacak miktarda çalışma, hala araştırmacıların ilgisini beklemektedir.

Yazma eserlerin tanıtılarak istifadeye sunulması, ilme ve kültürel hizmetlere katkıda bulunduğu gibi yazıldığı dönemindeki insanların algısı, ihtiyaçları, ilgileri, sorunları, beklentileri, ilmî seviyeleri ve tartışmalı konuları hakkında bilgiler de

vermektedir. Bu verilerin, farklı akademik disiplinlere zengin malzeme sunacağı da izahtan varestedir.

Bu makalede hadîs tarihinde önemli bir yere sahip olan İbnü's-Salâh eş-Sehezûrî'nin (öl. 643/1245) *Müsnedü'l-hâfiz Osmân b. es-Salâh el-Eserî fîmâ verede mine'l-ehâdis fi fadli'l-İskenderiyye ve 'Askalân* olarak isimlendirilen eseri, farklı boyutları ile tetkik edilecek ve değerlendirilecektir. Yazarın hayatı hakkında kısa bir bilgi verildikten sonra bahse konu eserin İbnü's-Salâh'a aidiyeti tartışılacak, nüsha tavsifi ve rivâyetlerin tahlili ile çalışma sonlandırılacaktır. Ayrıca eserin içeriğinde İskenderiye ve Askalân'ın fazileti ile ilgili rivâyetler olması hasebiyle, bu iki şehrin İslâm tarihindeki yerine özlü bir şekilde değinilecektir.

1. İbnü's-Salâh'ın Hayatı ve Yaşadığı Dönem

Ebû Amr Takıyyüddîn Osmân b. Salâhiddîn Abdirrahmân b. Mûsâ eş-Şehrezûrî, 577/1181 tarihinde Irak'taki Süleymaniye il sınırları içerisinde bulunan Şehrezûr'un Şerehân köyünde dünyaya gelmiştir. İbnü's-Salâh lakabı ile meşhur olmuştur. İlim ile iştigal eden bir ailenin içerisinde yetişmiştir. Küçük yaştan itibaren farklı beldeleri dolaşarak dönemin önde gelen âlimlerinden ders almıştır. Başta hadîs, fıkıh ve tefsîr olmak üzere İslâmî ilimlerin her alanında kendini yetiştirmiştir. Kudüs'te el-Medresetü's-Salâhiyye (el-Medresetü'n-Nâsriyye), Dimaşk'ta Eşrefiyye Dârülhadîsi, Revâhiyye, Sittüşşâm (eş-Şâmiyyetü'l-Civâniyye) ve Şâmiyyetü's-suğrâ medreselerinde hocalık yapmıştır. Dârülhadîste verdiği hadîs usûlü ve ilimleri ilgili ders notları, onun en meşhur eseri olan *Ulûmü'l-hadîs*'in yazılmasına sebep olmuştur. Bir yandan hadîs ilimleri ile ilgili dersler verirken diğer yandan *Sahîh-i Buhârî*, *Sahîh-i Müslim* ve *es-Sünenü'l-kübrâ* gibi temel hadîs kaynaklarını talebelerine okutmuştur. Ebû Şâme el-Makdisî (öl. 665/1267), İbn Hallikân (öl. 681/1282), Ebû'l-Yümn İbn Asâkir (öl. 686/1287) ve Ali b. Muhammed el-Yûnînî (öl. 701/1302) gibi hadîs tarihinde önemli yere sahip olan çok sayıda âlimin yetişmesine de vesile olmuştur. İbnü's-Salâh, 643/1245 tarihinde Dimaşk'ta vefat etmiştir.¹

İbnü's-Salâh'ın kaleme aldığı en meşhur kitabı, *Ulûmü'l-hadîs* veya *Mukaddimetü İbni's-Salâh* olarak isimlendirilen eseridir. Bu eser, onun hadîs alanında meşhur olmasını sağlamıştır. Zira bu kitapta, geçmiş dönemlerde yazılan eserlere göre hadîs usulü ile ilgili bilgiler daha sistematik ve gelişmiş bir şekilde ele alınmıştır. Bu özelliğinden dolayı eser ile ilgili çok sayıda şerh, ihtisâr ve manzûm çalışma yapılmıştır.²

¹ Ebû Abdullah Şemsüddîn Muhammed b. ez-Zehebî, *Siyerü A'lâmü'n-nübelâ*, thk. Şuayb Arnavût vd. (Beirut: Müessesetü'r-Risâle, 1985), 23/140-144; İbnü's-Salâh hakkında ayrıntılı bilgi için bk. M. Yaşar Kandemir, "İbnü's-Salâh eş-Şehrezûrî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Vakfı Yayınları, 2000), 21/198-200; Hadîsçiliği hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Mazhar Tunç, *İbnü's-Salâh'ın Hayatı, Eserleri ve Hadîsçiliği* (Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1997); Fatih Gümüş, *İbnü's-Salâh'ın Mukaddime'sinin Hadîs Usulünün Gelişimindeki Yeri* (Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020).

² bk. Ali Arslan, "Mukaddimetü İbni's-Salâh İsimli Eser Üzerine Yapılan Çalışmalar", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi* 6/5 (2017), 2459-2474.

Onun ‘*Ulûmü’l-hadîs* dışında hadîs alanında kaleme aldığı eserlerin isimleri şöyledir: *Sıyânetü Sahîhi Müslim mine’l-ihlâli (haleli) ve’l-galağ ve himâyetühû mine’l-iskâti ve’s-sakat, Misbâhu’l-mışkât fi’l-ehâdîs, er-Red ‘ale’t-tergîb min (‘an) salâti’r-regâ’ibi’l-mevzû’a ve beyânü mâ fhâ min muhâlefeti’s-süneni’l-meşrû’a (Hükmü salâti’r-regâ’ib), Envârü’l-lûm’a fi’l-cem’ beyne’s-sihâhi’s-seb’a, el-Emâlî, el-Ehâdîsü’l-küllîyye elletî ‘aleyhâ medârü’d-dîn, Şerhu Ma’rifeti ‘ulûmi’l-hadîs, et-Tenvîr fi mevlidi’s-sirâci’l-münîr ve Müsnedü’l-hâfiz Osmân b. es-Salâh el-Eserî fîmâ verede mine’l-ehâdîs fi fazli’l-İskenderiyye ve ‘Askalân.*³

İskenderiye ve Askalân’ın fazileti ile ilgili rivâyetlerin bir araya getirildiği bahse konu eserini değerlendirmeden önce bu iki şehir ve tarihteki önemleri hakkında kısa bir bilgi vermek uygun olacaktır.

2. İslâm Tarihinde İskenderiye ve Askalân

İskenderiye bugün Akdeniz kıyısında bulunmakta olup Mısır’ın ikinci büyük şehridir. Büyük İskender’in (öl. MÖ. 323) emriyle kurulmuştur. Tarihî süreci içinde birçok kültür ve medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Askerî, dinî, ilmî, ticarî ve kültürel faaliyetlerin önemli merkezlerinden biri olmuştur. Müslümanların İskenderiye ile ilk teması, Hz. Peygamber (sav) döneminde gerçekleşmiştir. Rasûlullah, Bizans’ın İskenderiye’de bulunan Mısır valisi Mukavkıs’a (öl. 21/642) İslâm’a davet mektubu göndermiştir. Mukavkıs, kendisine elçi olarak gelen Hâtîb b. Ebî Beltea’yı (öl. 30/650) misafir etmiş ve ona İslâm hakkında sorular sormuştur. Mukavkıs, Hz. Peygamber’e cevâbi bir mektup yazmış ve elçiyi birçok hediye ile Medine’ye göndermiştir. Bu hediyeler arasında Rasûl-i Ekrem’in müstakbel eşi Mâriye (öl. 16/637) de bulunmaktaydı. Hz. Peygamber döneminde bunun dışında Mukavkıs ve dolayısıyla İskenderiye ile bir irtibat kurulmamıştır.⁴

Hız. Ömer (öl. 23/644) döneminde Amr b. el-Âs (öl. 43/664), komutasındaki Müslümanlar 21/642 tarihinde İskenderiye’yi fethetmişlerdir. Amr b. el-Âs, Hız. Osmân (öl. 35/656) ve Muâviye (öl. 60/680) devrinde burada vali olarak görev yapmıştır. Emevîler (40-132/661-750) ve Abbâsîler (132-656/750-1258) zamanında stratejik öneme sahip bir şehir olmuştur. Tolunoğulları (254-292/868-905) devrinde vilâyetin merkezi haline gelen İskenderiye Fâtımîler (296-566/909-1171) döneminde, doğu ile batı arasında ticaretin kesime noktası olmuştur. İskenderiye, Memlûkler (648-923/1250-1517) zamanında en parlak günlerini yaşamıştır. Bu dönemde bayındırlık, imâret, ticâret, ilmî çalışmalar vs. ile şehir daha iyi seviyeye getirilmiştir. Çok sayıda medrese, hamam ve hastahane inşa edilmiştir.⁵ 1517 tarihinde gerçekleşen Ridâniye savaşından sonra İskenderiye Osmanlı hâkimiyetine girmiştir. Osmanlılar döneminde şehir her yönü ile önemini korumuş, devletin Mısır, Yemen, Habeşistan, Haremeyn vs. bölgelerine açılan

³ M. Yaşar Kandemir, “İbnü’s-Salâh eş-Şehrezûrî”, 21/198-200.

⁴ Nadir Özkuyumcu, “Mukavkıs”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Vakfı Yayınları, 2006), 31/137-138.

⁵ Eymen Fuâd Seyyid, “İskenderiye”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Vakfı Yayınları, 2000), 22/574-576.

kapısı olmuştur. 11 Temmuz 1882 tarihinde İngilizler İskenderiye'yi işgal etmiştir. Daha sonra bugünkü Mısır Arap Cumhuriyeti'ne bağlanmıştır.⁶

Askalân, Filistin'in önde gelen şehirlerinden biri olup bugün İsrail'in işgali altında bulunmaktadır. Gazze'nin kuzeyinde bir Akdeniz şehridir. Hz. Ömer döneminde Muâviye tarafından 19/640 yılında fethedilmiştir. Abdullah b. Zübeyr (öl. 73/692) zamanında Rumlar burayı işgal etmişlerdir. Daha sonra Emevîler şehri veniden ele geçirmişler ve imar etmişlerdir. Haçlıların 1099 yılında Kudüs'ü işgal etmesinden sonra Kudüs Kralı III. Baudouin 1153 tarihinde Askalân'ı ele geçirmiştir. Selâhaddîn-i Evvûbî, 1187'de Hittîn Savaşı'ndan sonra burayı geri almıştır. 1191 yılında Arsûf Savaşı'nda tekrar şehir kaybedilmiş ve İngiltere Kralı Richard burayı tahrip etmiştir. 1247'de Askalân yeniden fethedilmiştir. 1517'de Memlüklerin yıkılmasından sonra Osmanlı hâkimiyetine girmiştir. 1917 tarihinde İngilizler tarafından işgal edilmiş ve daha sonra İsrail'e devredilmiştir.⁷

Üzerindeki İslâm damgasını asırlarca taşıyan ve Müslümanlar açısından oldukça önemli olan bu iki şehir hakkında çok sayıda kitap yazılmıştır.⁸ Bunlardan biri de İbnü's-Salâh'a nispet edilen *Müsnedü'l-hâfiz Osmân b. es-Salâh el-Eserî fîmâ verede mine'l-ehâdis fi fadli'l-İskenderiyye ve 'Askalân* isimli eserdir.

3. Eserin Aidiyeti ve Nüsha Tavsifi

Eserin tespit edilebildiği kadarıyla tek nüshası Berlin Devlet Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.⁹ Kitap yirmi varaktır ve her bir varak on beş satırdan oluşmaktadır. Toplam altmış altı rivâyet içermektedir. Eserin başlığından da anlaşılacağı üzere bu kitapta, İskenderiye ve Askalân şehirlerinin fazileti ile ilgili rivâyetler bulunmaktadır.

Eserin giriş kısmında belirtildiğine göre bu rivâyetler, Şerîf Ebû İsmâîl İbrâhîm b. el-Hasen el-Mûşî (veya el-Muveşşî) el-Külsûmî tarafından kitâbet yolu ile Mısır'dan gönderilmiş ve bunların nakli hususunda isim de belirtilmeksizin icâzet verilmiştir.¹⁰ Bu açıklamadan sonra rivâyetler, senedleri ile birlikte ve haklarında herhangi bir açıklama veya değerlendirme yapılmadan nakledilmiştir. Eserin hangi tarihte yazıldığı ile ilgi bir malumata da yer verilmemiştir.

İbnü's-Salâh'ın ismi sadece eserin kapağında yer almaktadır. Dolayısıyla bu risâlenin ona aidiyeti hususunda kesin bir kanaate sahip olmak oldukça güçtür. Çünkü bu ismin kapağa daha sonra eklenmiş olması ihtimal dâhilindedir. Zira eserin isminde kullanılan yazı karakteri ile kitabın içerisindeki yazı sitilinde küçük farklılıklar bulunmaktadır.

⁶ Seyyid Muhammed es-Seyyid, "İskenderiye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Vakfı Yayınları, 2000), 22/549-580.

⁷ Mustafa Fayda, "Askalân", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Vakfı Yayınları, 1991), 3/487-488.

⁸ bk. Eymen Fuâd Seyyid, "İskenderiye", 22/576; Seyyid Muhammed es-Seyyid, "İskenderiye", 22/580; Fayda, "Askalân", 3/488.

⁹ Ebû Amr Takıyüddîn Osmân b. Salâhaddîn İbnü's-Salah eş-Şehrezûrî, *Müsnedü'l-hâfiz Osmân b. es-Salâh el-Eserî fîmâ verede mine'l-ehâdis fi fadli'l-İskenderiyye ve 'Askalân* (Berlin: Die Staatsbibliothek, Islamische Handschriften. Sprenger 197).

¹⁰ İbnü's-Salâh, *Müsnedü'l-hâfiz Osmân b. es-Salâh el-Eserî*, 1b.

Eser ile ilgili bir diğer problem de rivâyetleri İbnü's-Salâh'a kitâbet yolu ile ulaştırılan ve nakli konusunda icâzet veren Şerîf Ebû İsmâîl İbrâhîm b. el-Hasen'in hayatı hakkında bir bilgiye ulaşılamamasıdır. Böyle olunca bu ismin İbnü's-Salâh ile aynı dönemde yaşayıp yaşamadığı da tespit edilememektedir. Bahse konu kişinin ismine sadece *Bugyetü't-taleb fi târihi Haleb* isimli eserde Ebû Tâhir Sadrüddîn Ahmed b. Muhammed es-Silefî'nin¹¹ (öl. 576/1180) nakletmiş olduğu bir rivâyetin senedinde rastlanmaktadır. Ebû Tâhir es-Silefî onun ismini Ebû İsmâîl İbrâhîm b. el-Hasen b. Muhammed b. el-Hüseyn el-Mûsevî olarak belirtmektedir.¹² Bu kişi ile İbnü's-Salâh'a rivâyetleri ulaştıran şahsın nispetleri farklı olsa da isimleri aynıdır. Ancak el-Mûşî veya el-Müveşşî ile el-Musevî kelimelerinin yazılışlarında bir benzerlik olduğu da dikkatten uzak tutulmamalıdır. Ebû Tahir'in yaşadığı dönem ve Ebû İsmâîl'den nakilde bulunduğu kabul edildiği takdirde, 577/1181 yılında dünyaya gelen ve 613/1216¹³ tarihinde Dimaşk'ta yaşayan İbnü's-Salâh'ın onunla çağdaş olduğu düşünülecek, dolayısıyla söz konusu eserdeki rivâyetleri ondan aldığı söylenebilecektir.

Eserin aidiyeti konusunda başka bir problem de onun, Suyûtî'ye (öl. 911/1505) nispet edilen *Fadlû Sagri'l-İskenderiye* isimli risâle ile tamamen benzeşiyor oluşudur.¹⁴ Suyûtî'nin yaşadığı dönem göz önünde bulundurulduğunda bu eserin ona kitabetle ulaştırılması mümkün değildir. Dolayısıyla Suyûtî'ye nispet edilmekle fahiş bir hata yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu durumda eğer eser birine nispet edilecekse, İbnü's-Salâh daha uygun görünmektedir.

4. Rivâyetlerin Sened Tahlili

İbnü's-Salâh'a nispet edilen bu eserde daha önce de belirtildiği üzere toplam altmış altı rivâyet nakledilmiştir. Rivâyetlerin senedlerindeki râvî sayısı, iki ile on iki arasında değişmektedir. En uzun sened, ilk rivâyette bulunmaktadır ki şu isimlerden oluşmaktadır:

“Şerîf Ebû İsmâîl İbrâhîm b. el-Hasen el-Mûşî (veya el-Muveşşî) el-Külsûmî > Ebû'l-Feth Abdullah b. el-Hasen b. Ali b. Ebî Matar > Ebû'l-Hasen Ali b. Ömer Ebû'l-Hasen b. Ebî İshâk el-Fakîh İbnü's-Sebbâğ > Muhammed b. Ahmed b. Muhammed b. Harûf b. el-Velîd b. el-Kâmil el-Medenî > Velîd b. el-Abbâs b. Müsâfir > eş-Şeyh Ebû'l-Hasen b. et-Tücînî > Ebû Sâlih > Hâlid b. Humejd > Saîd b. Ebî Urve > Câbir > Saîd b. Cübeyr > Ebû Hureyre > Hz. Peygamber.” Bu rivâyete göre Ebû Hureyre Şâm'da karşılaştığı Saîd'e “nereden geldin” diye sormakta, onun “İskenderiye'den” cevabı üzerine “Ben Rasûlullah'ın (sav) şöyle dediğini işittim” diyerek şu hadîsi nakletmektedir: “Riyasız üç gün orada kalan kimse, Rum ve Araplar arasında yetmiş sene Allah'a ibadet etmiş gibidir.”

¹¹ bk. Zehebî, *Siyerü A'lâmü'n-nübelâ*, 5/21-39.

¹² Ebû'l-Kâsım Kemâlüddîn Ömer b. Ahmed b. Hibetillâh b. Muhammed el-Ukaylî el-Halebî, *Bugyetü't-taleb fi târihi Haleb*, thk. Süheyl Zekkâr (Beyrut: Dârü'l-Fikr, ts.), 1/392-393.

¹³ M. Yaşar Kandemir, “İbnü's-Salâh eş-Şehrezûrî”, 21/198-200.

¹⁴ *Fadlû Sagri'l-İskenderiye*, el-Mektebetü'l-Ezheriye'de 54924 numara ile kayıtlıdır. 13 Rebiu'l-evvel 1367/24 Ocak 1948 tarihinde Muhammed Kunâvî Muhammed tarafından istinsah edilmiştir. Toplam otuz yedi varaktan oluşmaktadır.

İlk üç râvînin ismi sadece bu rivâyette yer almaktadır. Daha sonraki rivâyetlerde bu kişilerin isimleri, her bir senedin başında tekrar edilmemiştir. Yani rivâyetler senedlerdeki dördüncü râvînin ismi ile başlamaktadır.¹⁵ Ayrıca biyografi kaynaklarında Şerîf Ebû İsmâîl İbrâhîm b. el-Hasen el-Mûşî (veya el-Muveşşî) el-Külsûmî'ye ilaveten Ebü'l-Feth Abdullah b. el-Hasen b. Ali b. Ebî Matar¹⁶ ve Ebü'l-Hasen Ali b. Ömer Ebü'l-Hasen b. Ebî İshâk el-Fakîh İbnü's-Sebbâğ¹⁷ hakkında da yeterli bilgi bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu risâledeki rivâyetleri sıkı bir sened tenkidine tâbi tutmak mümkün değildir. Zira eseri nakleden râvîlerin meçhul olması, rivâyetlerin tamamını sıhhat yönüyle etkilemektedir.

Bu eserde nakledilen rivâyetlere kaynağı açısından bakıldığında otuz dördünün merfû, on dördünün mevkûf ve on üçünün maktû olduğu görülmektedir. Geriye kalan beş rivâyet ise İskenderiye'nin fazileti ile alakalı şiir, hikâye ve sözlerden oluşmaktadır. Otuz dört merfû rivâyetten sadece on ikisi temel hadîs kitaplarında tespit edilebilmektedir. Bunlar hakkında daha sonra malumat verilecektir. Diğerlerinin ise kaynakları tespit edilemediği gibi senedlerinde de kopukluklar bulunmaktadır. Böyle olunca her birini teker teker ele alıp değerlendirme ihtiyacı duyulmamıştır.

Aşağıda bu eserde bulunan rivâyetleri nakleden râvîler hakkında tablolar halinde bilgiler verilmeye çalışılmıştır. Rivâyetleri Hz. Peygamber'e nispet eden râvîler ve rivâyet sayıları şöyledir:

Tablo 1: Rivâyetleri Son Nakleden Râvîlerin İsimleri ve Rivâyet Sayıları

No	Rivâyeti Son Nakleden Râvî	Rivâyet Sayısı
1	Ebû Hureyre	12
2	Ka'b el-Ahbâr	5
3	Amr b. el-Âs	4
4	Enes b. Mâlik	3
5	Zühre b. Ma'bed	3
6	Hz. Ali	2
7	Sa'd b. Ebî Vakkâs	2
8	İbn Ömer	2
9	Hasan el-Basrî	2
10	Abdülazîz b. Ebû Revvâd	2
11	Muhammed b. Kab el-Kurazî	2
12	Hz. Osman	1
13	Abdullah b. Abbâs	1
14	Selmân el-Fârisî	1
15	Ukbe b. Âmir	1
16	Salim'in babası	1
17	Ensâr'dan biri (meçhul)	1
18	Ebû Abbâs	1

¹⁵ Tablo 2'de bu kişilerin kimler olduğu ile ilgili bilgilere bulunmaktadır.

¹⁶ Kâsım Ali Sa'd, *Cemheretü terâcimi'l-fukahâi'l-mâlikiyye* (Dubay: Dâru'l-Buhûs, 2002), 2/703-704.

¹⁷ Zehebî, *Siyerü A'lâmü'n-nübelâ*, 22/58.

19	Atâ	1
20	Ameş	1
21	Said b. Cübeyr	1
22	Mukatıl b. Süleyman	1
23	Leys	1
24	Muhammed b. Abdullah	1
25	Fudâle b. Ubeydullah	1
26	Ebû Kabîl	1
27	Vehb b. Abdillâh	1
28	İbn Mübarek	1
29	Tâvûs	1
30	Muhammed b. İyaz	1
31	Umare b. Guzayye	1
32	Utbe b. Münzir	1
33	Beliğ	1
34	Humeyd	1
35	Alkame b. Yezîd b. Katîfî	1
36	İbnü'l-Hanzaliyye	1
37	Matrûh b. Muhammed	1
38	Muhammed b. Huzeyme babasından	1

Bu tablodan anlaşıldığı kadarıyla eserinde bulunan rivâyetler, son râvî itibariyle toplam otuz sekiz kişi tarafından nakledilmiştir. En çok hadîsin Ebû Hureyre (öl. 58/678), Kâ'b el-Ahbâr (öl. 32/652-3) ve Amr b. el-Âs (öl. 43/664) aracılığı ile rivâyet edildiği görülmektedir. Bu üç kişi tarafından nakledilen rivâyetlerin toplamı yirmi birdir. Bu da eserdeki rivâyetlerin 1/3'ne tekabül etmektedir. Geriye kalan 2/3'lik kısmı ise diğer otuz beş râvî tarafından nakledilmiştir.

Rivâyetleri ilk nakleden râvîler ve rivâyet sayıları ise şöyledir:

Tablo 2: Rivâyetleri İlk Nakleden Râvîlerin İsimleri ve Rivâyet Sayıları

No	Rivâyeti İlk Nakleden Râvî	Rivâyet Sayısı
1	Ebü'l-Kâsım Abdurrahmân b. Ömer b. Osmân b. Saîd	37
2	Ebü Bekir Muhammed b. Ahmed b. Muhammed b. Haruf	7
3	Ahmed b. Ubeyd el-Hımsî	4
4	Matrûh b. Muhammed	2
5	el-Hüseyn b. Ca'fer es-Sa'dî	2
6	Hânî b. Müvekkil	1
7	Sivâr	1
8	Ebü Bekir Ahmed b. Abdullah b. Sivâr el-Bezzâz	1
9	Ebü Bekir Ahmed b. Muhammed b. Müyesser	1
10	Ahmed b. Süleyman	1
11	Muhammed b. Abdillâh b. Abdilhakem	1
12	Osmân b. Şabân el-Kurazî	1
13	Ali b. Ahmed b. Muhammed b. Hâmid el-Ezrak	1
14	Hârûn b. Muhammed b. Hârûn el-Mûsîlî	1

15	Ali b. Mansûr et-Tayyibî	1
16	İbn Yûsuf Ya'kûb b. el-Mübârek	1
17	Muhammed b. Ali b. Selâme	1
18	el-Hüseyn b. Ömer	1
19	Muhammed b. Huzeyme	1

Tablodan da anlaşılacağı üzere eserde bulunan rivâyetler, ilk râvî açısından değerlendirdiğinde toplam on dokuz kişi tarafından nakledilmiştir. En çok rivâyet Ebû'l-Kâsım Abdurrahmân b. Ömer b. Osmân b. Saîd el-İskenderî (öl. 345/956),¹⁸ Ebû Bekir Muhammed b. Ahmed b. Muhammed b. Harûf el-Medenî el-Mısrî (öl. 353/964)¹⁹ ve Ebû Bekir Ahmed b. Ubeyd b. Ahmed b. Ubeyd b. Saîd es-Saffâr el-Hımsî (öl. 341-352/952-963)²⁰ aracılığı ile rivâyet edilmiştir. Bu üç kişi tarafından nakledilen rivâyetlerin toplamı kırk sekizdir. Bu da eserdeki rivâyetlerin yaklaşık 4/5'ne tekabül etmektedir. Bununla birlikte bahse konu kişilerin İskenderiye ve Askalân ile ilgili özel bir çalışması da tespit edilememiştir.

Râviler ile ilgili olarak dikkat çeken bir diğer husus ise bazılarının isimlerinin senelerde sıkça geçmesidir. Bunların en başında Ebû Hâşim Hânî b. el-Müvekkil b. İshâk el-İskenderânî (öl. 242/856) gelir ki altmış altı rivâyetin otuz ikisinin senesinde ismini görmek mümkündür. Yani bahse konu eserde rivâyetlerin neredeyse yarısı bu kişi üzerinden nakledilmiştir. Hânî b. el-Müvekkil, İmâm Mâlik'ten (öl. 179/795) hadîs almıştır. Müftî ve muammerundandır. Yani bir asırdan fazla yaşamış hadisçilerdendir. Nitekim Bakî b. Mahled'in (öl. 276/889) en yaşlı şeyhi olduğu söylenmektedir.²¹ Ancak Zehebî (öl. 848/1348), *Mizanü'l-i'tidâl fi nakdi'r-ricâl* isimli eserinde Hânî b. el-Müvekkil'den İskenderiye'nin fazileti ile ilgili batıl rivâyetler nakledildiğini belirtmektedir.²² Bu durumda İskenderiye'nin fazileti ile ilgili Hânî b. el-Müvekkil aracılığı ile nakledilen rivâyetlerin sıhhati konusunda, ilim ehlinin bir kanaati bulunduğunu söylemek mümkündür. Ancak Ebû Hâşim Hânî'nin İskenderiye ve Askalân ile ilgili bir eserinin varlığından bahsedilmemektedir.

5. Rivayetlerin Muhteva Tahlili

Muhteva tahlili yapılırken merfû rivâyetler ve mevkûf, maktû ve diğer rivâyetler şeklinde iki ana başlık halinde konu ele alınacaktır. Merfû rivâyetler ayrıntılı bir şekilde burada tahlil edilecek, diğer rivâyetlerin ise içeriği hakkında genel bilgiler verilmekle yetinilecektir.

¹⁸ Şemsüddîn Ebû'l-Hayr Muhammed b. Muhammed İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-nihâye fi tabakâti'l-kurrâ*, thk. Gotthelf Bergstraesser (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2006), 1/339.

¹⁹ Ebû Abdullah Muhammed b. Osmân b. Kaymâz ez-Zehebî, *Târîhu'l-İslâm ve vefyâtu'l-meşâhir ve'l-a'lâm*, thk. Beşşâr Avvâd Marûf (Beyrut: Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmî, 2003) 8/60. Zehebî bir cüzünün varlığından bahsetmektedir.

²⁰ Zehebî, *Târîhu'l-İslâm ve vefyâtu'l-meşâhir ve'l-a'lâm*, 8/40.

²¹ Zehebî, *Târîhu'l-İslâm ve vefyâtu'l-meşâhir ve'l-a'lâm*, 5/127; Ebû'l-Fidâ İmâdüddîn İsmâil b. Şihâbiddîn Ömer b. Kesîr, *et-Tekmil fi ma'rifeti's-sikât ve'z-zu'afâ' ve'l-mecâhil*, thk. Şâdî b. Muhammed b. Sâim Âl Nu'mân (San'a: Mektebetü İbn Abbâs, 2011), 10/450.

²² Ebû Abdullah Muhammed b. Osmân ez-Zehebî, *Mizanü'l-i'tidâl fi nakdi'r-ricâl*, thk. Ali el-Becâvî (Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, ts.), 4/126; Ahmed b. Ali İbn Hacer el-Askalânî, *Lisânu'l-mizân*, thk. Abdulfettâh Ebû Gudde (Beyrut: Mektebetü'l-Matbûati'l-İslâmiyye, 2006), 8/84.

5.1. Merfû Rivâyetler

Bu eserde nakledilen otuz dört merfû rivâyeti, muhteva açısından Allah yolunda ribâtta bulunmanın değeri ve İskenderiye'nin fazileti şeklinde iki kısımda ele almak mümkündür.

5.1.1. Allah Yolunda Ribât

Ribât, düşman saldırılarına karşı sınır boylarında nöbet tutmak, cihad için hazırlık yapmak, İslâm topraklarını muhafaza etmeye çalışmak gibi anlamlara gelmektedir.²³ Ribât'ın fazileti ile ilgili hadîs kaynaklarına çok sayıda rivâyet bulunmaktadır. Bu rivâyetler, "Allah yolunda bir gece nöbetin/ribâtın bir ay oruç tutmaktan daha hayırlı olduğu", "murâbitın amel defterine kıyâmete kadar sevap yazılacağı" ve "onu kabir azabından koruyacağı" gibi konuları içermektedir.²⁴ Araştırma konusu yaptığımız eserde ise ribâtın fazileti ile ilgili şu rivâyetler nakledilmiştir:

a. Füdâle b. Ubeydullah el-Ensârî'den nakledildiğine göre Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: "*Her vefat edenin ameli, Allah Teâla'nın yolunda ribâtta bekleyenler hariç sona erer. Onların ameli ise kıyâmet gününe kadar çoğalır ve kabrin fitnesinden emin olurlar.*"²⁵

b. Ebû Hureyre Allah Rasûlü'nün (sav) şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "*Kim Allah yolunda murâbit olarak vefat ederse onun yapmış olduğu sâlih ameli yazılmaya ve rızkı verilmeye devam eder. Fitnelerden emin olur ve Allah Teâla onu kıyâmet günü büyük korkudan emin kılar.*"²⁶

c. İbn Ömer'den nakledildiğine göre Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: "*Kim Rum denizinin kenarında tekbir getirirse, bununla da sadece Allah Teâla'nın rızasını ve âhiret yurdunu isterse, Allah kıyâmet günü onu terazisine yedi gök ve yeryüzünden ve bunların arasında bulunanlardan daha ağır bir kaya koyar.*"²⁷

d. Utbe b. Münzir'den nakledildiğine göre, Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: "*Düşmanınız bağlı olduğunda, azim çoğaldığında ve ganimet helal kılındığında, cihadın en hayırlısı ribâtıdır.*"²⁸

²³ Muhammed b. Mükerrrem İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab* (Beirut: Dâru Sâdır, 1993), 7/302-303; İsmail Yiğit, "Ribât", *Türkiye Dîyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Vakfı Yayınları, 2008), 35/76-79.

²⁴ bk. Muhammed b. İsmâil el-Buhârî, *el-Câmiu'l-müsned es-sâhihu'l-muhtasar min umûri Resûlillâhi ve sünenihî ve eyyânihî*, thk. Muhammed Zühêyr b. Nâsir en-Nâsir (b.y.: Dâru Tavkî'n-Necât, 1422), "Cihâd", 73; Müslim b. el-Haccâc el-Kuşeyrî, *el-Câmiu's-sâhih*, thk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî (Beirut: Dâru İhyâ'it-Türâsi'l-Arâbî, ts.), "İmâre", 163; Ebû İsâ Muhammed b. İsâ et-Tirmizî, *el-Câmiu's-sâhih*, thk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî (Mısır: Mektebetü ve Matbaatü Mustafa el-Bâbî el-Halebî, 1397/1977), "Fezâ'ilü'l-Cihâd", 2; Ebû Dâvûd Süleymân b. Es'as es-Sicistânî, *es-Sünen*, thk. Muhammed Avvâme (Beirut: Müessesetü'r-Reyyân, 1425/2004), "Cihâd", 16.

²⁵ İbnü's-Salâh, *Müsnedü'l-hâfiz Osmân b. es-Salâh el-Eserî*, 9a; hadîs için bk. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, thk. Şuayb el-Arnâvût vd. (Beirut: Müessesetü'r-Risâle, 2001), 39/138; Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân el-Bustî, *es-Sahîh*, thk. Şuayb el-Arnâvût (Beirut: Müessesetü'r-Risâle, 1988), 10/484.

²⁶ İbnü's-Salâh, *Müsnedü'l-hâfiz Osmân b. es-Salâh el-Eserî*, 9a-9b; hadîs için bk. Ebû Abdullah Muhammed b. Yezîd el-Kazvîni, *Sünen-i İbn Mâce*, thk. Suayb el-Arnâvût vd. (Dimaşk: Dâru'r-Risâleti'l-Âlemiyye, 1430/2009), "Cihad", 7.

²⁷ İbnü's-Salâh, *Müsnedü'l-hâfiz Osmân b. es-Salâh el-Eserî*, 11a-11b; hadîs için bk. Ebû Şucâ' ed-Deylemî el-Hemedânî, *el-Firdevs bi-me'sûri'l-hitâb*, thk. Sa'îd b. Besyûnî Zağlûl (Beirut: Dâru'l-Kutubî'l-İlmiyye, 1406/1986), 3/521.

²⁸ İbnü's-Salâh, *Müsnedü'l-hâfiz Osmân b. es-Salâh el-Eserî*, 14b; hadîs için bk. İbn Hibbân, *es-Sahîh*, 11/195; Ebû'l-Kâsim Süleymân b. Ahmed eş-Şâmî et-Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebir*, thk. Hamdî b. Abdulmecîd es-Selefi, (Beirut: Dâru İhyâ'it-Türâsi'l-Arâbî, 1983), 17/135.

e. Enes b. Mâlik'ten nakledildiğine göre Rasûlullah'a (sav) ribâtın sevabı sorulmuş ve o da şöyle buyurmuştur: “Kim Müslümanların arkasında onları korumak için ribâtta kalırsa, ona geride kalanların tutmuş oldukları oruç ve kılmış oldukları namazın sevabı verilir.”²⁹

f. Ebû Abbâs'tan nakledildiğine göre, Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Allah Teâla'nın yolunda ayakları toza bulanana kimseye cehennem asla dokunmaz.”³⁰

g. Enes b. Mâlik'ten nakledildiğine göre Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Sema yağmur yağdırdığı, yer bitki bitirdiği sürece cihad, pek tatlı olmaya devam edecektir. Doğu tarafından bir nesil ortaya çıkacak ki onlar, cihad ve ribât yoktur diyecekler. İşte onlar cehennem yakıtıdır. Bir gün Allah Teâla'nın yolunda ribât tutmak, bin köle azat etmekten dünya ehlinin tamamının sadakasından daha hayırlıdır.”³¹

h. İbn Hanzaliyye'den nakledildiğine göre Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Atların alınlarına sarkan saçlarında kıyâmet gününe kadar hayır düğümlenmiştir...”³²

ı. Utbe b. Âmir'den nakledildiğine göre Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Murâbit hariç, her vefat edenin ameli sona erer. Onun ameli, Allah onu diriltinceye kadar devam eder.”³³

i. Osmân'dan nakledildiğine göre Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Allah yolunda bir gece nöbet tutmak, gündüzu oruçlu gecesi kıyamlı bin gecedenden daha faziletlidir.”³⁴

j. Selmân-ı Fârisî'den nakledildiğine göre Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Allah yolunda bir gün ve gece ribâtta kalmak, bir ay oruç tutmaktan ve kıyamda durmaktan daha hayırlıdır. Kim bu hal üzere vefat ederse, işlemiş olduğu bu ameli yazılmaya ve rızkı verilmeye devam eder ve fitnelerden emin olur.”³⁵

k. Sâlim babasından naklettiğine göre Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Kim Cuma gecesi sadece Allah rızasını gözeterek onun yolunda murâbit olarak kılıç kuşanırsa ve sonra vefat ederse, Allah onu murâbit olarak yazar.”³⁶

²⁹ İbnü's-Salâh, *Müsnedü'l-hâfız Osmân b. es-Salâh el-Eserî*, 14b-15a; Hadîs için bk. Ebü'l-Kâsım Süleymân b. Ahmed eş-Şâmî et-Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsat*, thk. Târik b. İvadullâh b. Muhammed, Abdulmuhsin b. İbrahim el-Hüseynî (Kahire: Dâru'l-Haremeyn, 1995), 8/90; İbnü'l-Cevzî Ebü'l-Ferec Abdurrahmân b. Alî, *el-İlelu'l-mutenâhiye fî'l-ehâdişî'l-vâhıve*, thk. İrsâdu'l-Hakki'l-Eserî (Faysalâbâd: İdâretü'l-'Ulûmî'l-Esriye, 1981), 2/92.

³⁰ İbnü's-Salâh, *Müsnedü'l-hâfız Osmân b. es-Salâh el-Eserî*, 15a; hadîs için bk. Buhârî, “Cuma”, 16.

³¹ İbnü's-Salâh, *Müsnedü'l-hâfız Osmân b. es-Salâh el-Eserî*, 15a-15b; benzer rivâyet için bk. Ebû Amr Osmân b. Sa'd ed-Dânî, *es-Sünenü'l-vâride fî'l-fiten* thk. Ridâullâh b. Muhammed İdrîs el-Mubârekfûrî (Riyad: Dâru'l-Âsime, 1416), 1/751.

³² İbnü's-Salâh, *Müsnedü'l-hâfız Osmân b. es-Salâh el-Eserî*, 15b; hadîs için bk. Ebû Bekr b. Ebî Şeybe Abdullâh b. el-Abîsî, *el-Musannef*, thk. Sa'd b. Nâsir eş-Şetrî (Riyad: Dâru Kunûzi İşbîliyyâ, 2015), 23/480; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/2232; et-Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebir*, 6/81.

³³ İbnü's-Salâh, *Müsnedü'l-hâfız Osmân b. es-Salâh el-Eserî*, 15b; hadîs için bk. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 28/589; Ebû Muhammed Abdullâh b. Abdurrahman et-Temîmî ed-Dârimî, *el-Müsned*, thk. Heyet (Kahire: Dâru't-Te'sîl, 2015), 2/512.

³⁴ İbnü's-Salâh, *Müsnedü'l-hâfız Osmân b. es-Salâh el-Eserî*, 15b-16a; hadîs için bk. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/471; Ebû Bekr Ahmed b. Amr el-İtkî el-Bezzâr, *el-Bahru'z-zehhâr*, thk. Mahfûzurrahmân Zeynullâh, Adil b. Sa'd, Sabrî 'Abdulhâlık eş-Şâfi'î (Medine: Mektebetü'l-'Ulûm ve'l-Hikem, 1988/2009), 2/12.

³⁵ İbnü's-Salâh, *Müsnedü'l-hâfız Osmân b. es-Salâh el-Eserî*, 16b; hadîs için bk. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 28/589; Ebû Avâne Ya'kûb b. İshâk en-Nîsâbü'rî, *Mustahreçu Ebî Avâne*, thk. Eymen b. Ârif ed-Dimaşkî (Beirut: Dâru'l-Ma'rife, 1998), 4/497.

³⁶ İbnü's-Salâh, *Müsnedü'l-hâfız Osmân b. es-Salâh el-Eserî*, 16b-17a; hadîs için bk. Ebû Abdullâh Ziyâuddîn Muhammed b. Abdilvâhid el-Makdisî, *el-Muntekâ min mesmû'âti Merv* (Dimaşk: Zâhiriye Küttiphanesi, 344 (1-10)) 289a.

l. Ebû Hureyre'den nakledildiğine göre, Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Allah Teâlâ'nın yolunda on iki gece yahut gündüz ribâtta kalana, mescitte ibadet edenler Allah'ın ona verdiği (mükâfata) ulaşmaya çalışsınlar. Kırk sekiz gün ribâtta kalan selamete ulaşır ve kazanç elde eder. Bu hal üzerinde iken vefat ederse, Allah onun ruhunu cennette bir yeşil kuşun içine koyar ve burada dilediği yerde dolaşır, arşın altında istediği kandile sığınır/konar. Ona bundan sonra cemaatten ayrılmadığı ve bir mü'mini öldürmediği sürece asla günah ulaşmaz.”³⁷

m. Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “İlim, sekinet, hac, imân ve fazilet batıda; cefa ve küfür doğudadır.”³⁸

n. Ebû Hureyre'den nakledildiğine göre Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Ey Ebû Hureyre! sahil kenarında ölen ümmetinden bir kavme ne mutlu! Onlar kıyâmet günü kabirlerinden çıkacaklar. Her biri arşa ulaşınca kadar yetmiş bin kişiye şefaate edecektir. Bunun üzerine Allah Teâlâ ‘Bunlar sahilde oturanlar mı?’ diye soracak ve cevaben ‘Evet’ denecek. Bunun üzerine Allah Teâlâ şöyle buyuracaktır: ‘Size herhangi bir hesap yoktur. Haydi, birbirinize günahsız olarak sarılın.’”³⁹

o. Tâvûs'tan nakledildiğine göre Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Deniz kenarında Allah Teâlâ'nın yolunda murâbit olarak görev yapanın her gün bir duâsı kabul edilir.”⁴⁰

ö. Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Sizin şeyhleriniz olacaktır. En hayırlı şeyhleriniz batıda bulunacaktır.” bununla İskenderiye'yi kastediyor.⁴¹

Yukarıda yer alan on yedi rivâyette Allah yolunda ribâtta bekleyenlerin kıyâmet gününe kadar amel defterlerine sevap yazılmaya devam edeceği, onların kabir ve cehenem azabından emin olacağı, büyük sevap elde edecekleri, geri kalanların (cihattan) tuttukları oruç ve namazın sevabını alacakları, ribâtın bin köle azat etmekten daha değerli olduğu, ribâtta olanların duâlarının kabul edileceği ve bir gece ribâtın bir ay ibadet ve oruçtan hayırlı olduğu vs. konulardan bahsedilmektedir. Dikkat edileceği üzere burada yer alan rivâyetlerin hiçbirinde İskenderiye veya Askalân'ın fazileti ile ilgili herhangi bir konuya değinilmemiştir. Dolayısıyla otuz dört merfû rivâyetin yarısında doğrudan bu iki şehrin fazileti ile ilgili bir bilginin olmadığını söylemek mümkündür. Ayrıca rivâyetlerin son beşi hariç hadîs kaynaklarında nakledildiği tespit edilmiş ve bunlara dipnotlarda işaret edilmiştir. Merfû rivâyetlerin diğer yarısı ise İskenderiye'de ribât tutma ve bu şehrin fazileti ile ilgilidir.

5.1.2. İskenderiye'de Ribât ve Fazileti

İskenderiye'de ribât tutma ve oranın fazileti ile ilgili Hz. Peygamber'e (sav) isnad edilen rivâyetler şöyledir:

a. Ebû Hureyre, Şâm'da Saîd b. Cübeyr ile karşılaşmış, ona nereden geldiğini sormuş, o da İskenderiye'den diyerek cevap vermiştir. Bunun üzerine Ebû Hureyre, Rasûlullah'ın (sav) İskenderiye ile ilgili şöyle dediğini söylemiştir: “Riyasız üç gün orada

³⁷ İbnü's-Salâh, *Müsnedü'l-hâfiz Osmân b. es-Salâh el-Eserî*, 16a-b.

³⁸ İbnü's-Salâh, *Müsnedü'l-hâfiz Osmân b. es-Salâh el-Eserî*, 9b.

³⁹ İbnü's-Salâh, *Müsnedü'l-hâfiz Osmân b. es-Salâh el-Eserî*, 10a.

⁴⁰ İbnü's-Salâh, *Müsnedü'l-hâfiz Osmân b. es-Salâh el-Eserî*, 10b.

⁴¹ İbnü's-Salâh, *Müsnedü'l-hâfiz Osmân b. es-Salâh el-Eserî*, 1b-11a.

kalan (murâbit), Rum ve Araplar arasında yetmiş sene Allah'a ibadet etmiş kimse konumundadır."⁴²

b. Sa'd b. Ebî Vakkâs'tan nakledildiğine göre Rasûlullah şöyle buyurmuştur: "İskenderiye ve Askalân iki gelin gibidir. İskenderiye gelin olarak o ikisinin en büyüğüdür. Muhakkak ki kıyâmet günü oranın halkı düğün alayı içerisinde Beyt-i Makdis'e getirilecektir. Kim İskenderiye'de kırk gün ribâtta kalırsa Allah Teâla ona cehennemden azat be- raatı yazar, azaptan (kabir azabından) emin kılar. Ora halkının seçkinleri, onun dışındaki başka yerlerin seçkinlerinden daha faziletlidir. Oranın kötülere, başka yerlerin kötülerinden daha hayırlıdır. O çift boynuzlu bir şehirdir. Allah oradan dolunay gecesi ayın parlaklığı gibi yüzlere sahip yetmiş bin şehit diriltecektir. Onlardan olan kimseye sıratı nur verilecektir. Yetmiş bin kişiye şefa'at edeceklerdir. Orada ribâtta bulunana ne mutlu. O çift boynuzlu bir şehirdir. Musa'nın Tevrat'ında, Dâvûd'un Zebûr'unda, İncil'de ve Furkan'da yazılıdır. Kitaplarda vâsif edilmiştir ve ehl-i ilm onu bilir. Hadrâ olarak isimlendirilir. Zebûr'daki ismi beydâdır. Tevrat'taki ismi Müzehheb'tir. Ehl-i İncil'in tefsirinde ve Furkân'da böyledir."⁴³

c. Ensâr'dan bir adam Ömer b. Abdulaziz'in yanına geldi ve dedi ki: "Sana bir hadîs nakledeyim mi?" (Ömer) "Evet", dedi. Bana babam, dedesinden Rasûlullah'ın şöyle dediğini nakletti: "İki şehir, eski şehirlerdendir. O ikisi ümmetimin tarafından fethe- dilecektir. Onlardan biri Rum şehirlerindedir ki İskenderiye denilmektedir. Diğeri ise Deylem şehirlerindedir ki Kazvin denilmektedir. Kim, o ikisinden birinde bir gece ribâtta kalırsa günahları ve hataları ondan çıkar ve annesinden doğduğu gün gibi olur."⁴⁴

d. Süleyman el-Amesî'ten nakledildiğine göre Rasûlullah (sav) eşlerinin birinin yanında ve başı da onun kucağında idi. Rasûlullah uyudu ve bir müddet sonra başını kaldırdığında gülümsedi. Bunun üzerine eşi ona 'Allah senin yüzünü güldürsün, Ey Allah'ın Rasûlü! Seni güldüren nedir?' dedi. Bunun üzerine o da şöyle buyurdu: "Rüyamda babalarının sülblerinde olan ve kadınların rahimlerinde hala taşımadığı ümmetimi gördüm. Allah Teâla onları İskenderiye'de şehitler olarak diriltecektir."⁴⁵

e. Hz. Ali, Rebî' b. Husaym'a 'İçinde bulunduğumuz yerde bize katılmak ister misin?' diye sormuştu. Rebî' 'Ne seninle birlikte olmaya ne de sana karşı olmaya geldim. Fakat bana amellerin en faziletlisinin ne olduğunu söylemeni isterim' diye cevap verdi. Bunun üzerine Hz. Ali şöyle dedi: 'Amellerin en faziletlisi, Allah yolunda cihat etmektir.' Bunun üzerine Rebî' 'Hangi yön/cihet daha faziletlidir?' diye sordu. Ali dedi ki: 'Rasûlullah'ın şöyle dediğini işittim: 'İskenderiye ve Kazvin'de cennet kapılarından iki kapı vardır. Kim bunlardan birinde bir gece nöbet tutarsa, cennet ona vacip olur.'⁴⁶

f. İbn Ömer'den nakledildiğine göre, bir adam ona 'Hangi mekân ribât konusunda sana daha sevimlidir?' diye sorunca 'İskenderiye' cevabını verdi ve Rasûlullah'ın şöyle

⁴² İbnü's-Salâh, Müsnedü'l-hâfiz Osmân b. es-Salâh el-Eserî, 1b, 2a, 10b, 14a-14b.

⁴³ İbnü's-Salâh, Müsnedü'l-hâfiz Osmân b. es-Salâh el-Eserî, 2b; 2b-3a.

⁴⁴ İbnü's-Salâh, Müsnedü'l-hâfiz Osmân b. es-Salâh el-Eserî, 3a-b, 5b-6a.

⁴⁵ İbnü's-Salâh, Müsnedü'l-hâfiz Osmân b. es-Salâh el-Eserî, 5a.

⁴⁶ İbnü's-Salâh, Müsnedü'l-hâfiz Osmân b. es-Salâh el-Eserî, 5a-b.

dediğini nakletti: “Allah’a en sevimli ribât İskenderiye’dedir. Çünkü o kıyâmet günü şehir suretinde mahlûkata karşı yüksek bir konumda yer alacaktır. Şehitlerinin faziletinden dolayı nuru parlayacak, inci ve yakut ile bezenecektir.”⁴⁷

g. Enes b. Mâlik ‘Ey Allah’ın Rasûlül İnsanlar kıyâmet günü nerede olacaklar?’ deyince “En hayırlı ve Allah’a en sevimli yerde. Orası Sâhire olarak bilinmektedir. O, Filistin toprağı, Ürdün’ün alt kısmı ve İskenderiye’dir. Orası yeryüzünün en hayırlısı ve Allah’a en sevimli olanıdır. Orada öldürülenler başka bir yerde dirilmezler. Orada öldürülenler, orada hesaba çekilirler, orada diriltirler ve orada cennete girerler” diye karşılık verdi. Enes ‘Bunlar ne ile bilinirler Ey Allah’ın Rasûlül!’ diye sorunca şöyle buyurdu: “Savaşıkları gün gibi ellerindeki kılıçlarla bilinirler, onlardan birinin uzunluğu seksen, genişliği kırk zira’dır. Cennette, Allah yolunda başka bir yerde öldürülenlerden yüz kat daha fazla lezzet elde edeceklerdir.”⁴⁸

h. Hasan b. Hasan el-Basrî’den nakledildiğine göre Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Şam, Mısır ve İskenderiye size feth olunacak. Orada ribât tutulsun ve burada bulunanlar bulunmayanlara bildirsün. Allah Teâla İskenderiye ehline, kalpler öfkeden boğaza gelinceye kadar emin bir makamı garanti etmiştir.”⁴⁹

ı. Mukatil’e ‘Hangi ribât sana daha sevimidir?’ diye soruldu. ‘İskenderiye’ dedi ve Rasûlullah’ın (sav) şöyle buyurduğunu söyledi: “Allah Teâla’ya en sevimli ribât İskenderiye’de olandır. Orası kıyâmet günü cennet şehirlerinden bir şehir gibi mahlûkatın üstünde olacaktır. İnci ve yakut ile bezenerek parlayacaktır. ...”⁵⁰

i. Ebû Hureyre’den nakledildiğine göre Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Kim Askalân’da yahut Filistin Kayseriye’de yahut İskenderiye’de dört rekât ve duha namazı kılsa ve kırk gün buna devam ederse, Allah Teâla onu cehennemden uzaklaştırır. Onu saptırmak için iblis musallat olduğunda Allah meleklerini gönderir ve derler ki: Ey mel’ûn! Allah Teâla onu korudu, kefaletini altına aldı, onu rızıklandırdı ve ondan (ibâdetini) kabul etti. Affedilmiş oldu.”⁵¹

j. Ebû Hureyre’den nakledildiğine göre Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “İsra gecesini İskenderiye’nin kapılarından üçüncüsünde namaz kıldım. Cebrâil yetmişbin melek içinde benimle beraberdi. İskenderiye ona dedi ki: ‘Ey Hatemül’-Enbiya! Ve Resul-i Rabbi’l-âlemin! Üzerimde namaz kıl. Beni şirkten temizle!’ Allah duâmı kabul etti ve ona dedi ki: ‘Yarattıklarımın en hayırlısı senin üstünde dolaşacak ve ben en hayırlı kullarımı üstünde iskan ettireceğim. Seni beldelerimin en hayırlısı kılacağım.’”⁵²

Bu rivâyetlerde, İskenderiye’de üç gün ribâtta bulunmanın yetmiş yıl ibadete denk geldiği, orada kırk gün kalanın cehennemden azat edileceği, bu şehrin mukaddes kitaplarda güzel vasıflarla anıldığı, İskenderiye’nin fethedileceği, burada ribâtta bulunanın günahları affedileceği ve cennetin o kimselere vacip olacağı, Rasûlullah’ın İskenderiye’de şehit olarak diriltilecekleri rüyasında gördüğü, Allah katında en sevimli ribâtın İskenderiye’de olduğu, kıyâmet günü bu şehrin inci ve yakutla bezeneceği, burada

⁴⁷ İbnü’s-Salâh, *Müsnedü’l-hâfiz Osmân b. es-Salâh el-Eserî*, 6a.

⁴⁸ İbnü’s-Salâh, *Müsnedü’l-hâfiz Osmân b. es-Salâh el-Eserî*, 6a-b.

⁴⁹ İbnü’s-Salâh, *Müsnedü’l-hâfiz Osmân b. es-Salâh el-Eserî*, 7a-b.

⁵⁰ İbnü’s-Salâh, *Müsnedü’l-hâfiz Osmân b. es-Salâh el-Eserî*, 7b-8a.

⁵¹ İbnü’s-Salâh, *Müsnedü’l-hâfiz Osmân b. es-Salâh el-Eserî*, 8a-b.

⁵² İbnü’s-Salâh, *Müsnedü’l-hâfiz Osmân b. es-Salâh el-Eserî*, 9b-10a.

ribâтта bulunana İblis'in ilişemeyeceği ve meleklerin koruması altında olacağı vs. konulara değinilmiştir.

Yukarıda belirtildiği üzere İskenderiye'de ribât ve şehrin fazileri ile ilgili de toplam on yedi merfû rivâyet nakledilmiştir.⁵³ Bu rivâyetlerden biri hariç diğerlerinin kaynakları bulunamamıştır. Kaynağı bulunan rivâyet ise (a) maddesinde yer alan hadîstir ve eserin muhtelif yerlerinde beş kez tekrarlanmıştır. Tespit edilebildiğini kadarıyla bu rivâyeti, sadece Dârekutnî (öl. 385/995) *el-Efrâd* isimli eserinde nakletmiştir. O, bu hadîsi garîb ve münkerü'l-isnâd olarak değerlendirmiştir.⁵⁴ İbn Arrâk (öl.963/1556) da *Tenzîhu'ş-şer'ati'l-merfû'a* isimli eserinde, bu rivâyetin Dârekutnî tarafından *el-Efrad* isimli eserinde nakledildiğini ve münker olduğunu belirtmiştir.⁵⁵ Ayrıca Suyûtî, Dârekutnî'yi kaynak göstererek *ez-Ziyâdât 'alâ'l-Mevdû'ât* isimli eserinde bu rivâyeti nakletmiştir.⁵⁶ Buna göre bu eserde en çok nakledilen İskenderiye ile ilgili bir rivâyetin dahi sıhhat aısından sorunlu olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kaynağı bulunamayan rivâyetler de göz önünde bulundurulduğunda İskenderiye ve orada ribât tutma ile ilgili rivâyetlerin Hz. Peygamber'e isnadını tespit etmek mümkün olmamıştır.

5.2. Mevkûf, Maktû ve Diğer Rivâyetler

Bu eserde bulunan rivâyetlerin diğer yarısını mevkûf ve maktû haberlerden oluşturmaktadır. Temel olarak şehrin faziletine ve özellikle burada ribâtın önemine işaret eden bu rivâyetlerin ieriği genel hatlarıyla şöyledir:

İskenderiye'de kırk, yirmi dört veya on iki gün ribâtın, altmış defa hac yapmaktan, yetmiş yıl ibadetten ve dünyadaki her şeyden daha sevimli olduğu, İskenderiye'de ribâtta beklemenin İsmâil evladından bir köle azat etmekten değerli olduğu, Tevrât'ta İskenderiye şehitlerinden bahsedildiği, Allah Teâla'nın hacc-ı ekber günü meleklerle ile Arafat ehlini yarıştırdığı gibi İskenderiye, Kayseriye ve Askalân ehlini yarıştıracağı, İskenderiye'de beş tane mukaddes mescidin bulunduğu, İskenderiye'de üç gün ribâtta kalmanın başka bir yerde gündüzleri sâim geceleri kâim bin yıl ibdet etmekten daha hayıllı olduğu, şâm sahillerinin Hz. Peygamber'e Cebrâil tarafından arz edildiği, İskenderiye'de vaki olacak büyük günü idrak edenlerin müjdelendiği ve burada bulunanlardan Allah'ın razı olacağı, Allah Teâla'nın İskenderiye'de şehit olan kullarına yapmış olduğu ikramı yeryüzünde başka bir kullarına yapmayacağı, Kur'ân'da "yüksek sütunlara sahip olduğuna" işaret edilen⁵⁷ İrem'in İskenderiye olduğu gibi şehrin fazileti ve burada ribâtın önemi ile ilgili konulara değinilmiştir. Ayrıca bazı rivâyetlerde Hz. Osmân döneminde Amr b. el-Âs'ın İskenderiye'yi fethettiği, Muâviye'nin buradan asker gönderdiği, Ömer b. Abdulaziz'in bu şehre önem verip evinin veya kabrinin orada olmasını temenni ettiği gibi konular yer almaktadır.

⁵³ Mükerrer rivâyetlerin sadece biri verildi. Diğerlerine dipnotlarda işaret edildi.

⁵⁴ Ebü'l-Hasen Alî b. Ömer el-Bağdâdî ed-Dârekutnî, *el-Efrâd*, thk. Câbir b. Abdullâh es-Serî (b.y.: y.y., 2012), 115.

⁵⁵ Nûruddîn Alî b. Muhammed b. Alî b. Abdurrahman b. Arâk el-Kenânî, *Tenzîhu'ş-şer'ati'l-merfû'a 'ani'l-ehbârî'ş-şen'ati'l-mevdû'a*, thk. Abdulvehhâb Abdullatîf, Abdullâh Muhammed es-Sadîk el-Gamârî (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1399), 2/57.

⁵⁶ Celâluddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr es-Suyûtî, *ez-Ziyâdât 'alâ'l-Mevdû'ât*, thk. Râmiz Hâlid Hâc Hasen, (Riyâd: Mektebetü'l-Ma'ârif, 1431/2010), 338-339

⁵⁷ Fecr, 89/7.

Eserin muhtevası ile ilgili olarak dikkat çekilmesi gereken bir diğer husus ise, başlığında işaret edilmesine rağmen Askalân'a sadece üç yerde temasta bulunulmasıdır. Kaldı ki burada dahî ona İskenderiye ile birlikte yer verilmektedir. Birincisinde Askalân ve İskenderiye iki geline benzetilmiş; ikincisinde Allah Teâla'nın hacc-ı ekberde Arafat ehlini meleklerle yarıştırdığı gibi Kayseriyye, İskenderiye ve Askalân ehlini yarıştıracığı ifade edilmiş; üçüncüsünde ise Askalân, Kayseriyye veya İskenderiye'de dört rekât ve duha namazı kılan kimseyi Allah Teâla'nın cehennem azabından uzaklaştıracağı ve şeytanın o kimseye zarar veremeyeceğinden bahsedilmiştir.⁵⁸ Dolayısıyla ismine rağmen eserde Askalân şehrine dair oldukça az rivâyete yer verildiği söylenebilir. Askalân isminin yer aldığı bu rivâyetlere temel hadîs kaynaklarında rastlanmamıştır. Ancak Ahmed b. Hanbel'in (öl. 241/855) *el-Müsned*'inde nakledilen merfû bir rivâyette, Askalân iki gelinden biri olduğu, burada yetmiş bin kişi diriltileceği ve onlara hesap sorulmayacağı bildirilmektedir.⁵⁹ Ne var ki iki rivâyet birbirinden içerik olarak farklılık arz etmektedir. Bununla birlikte bu risalede yer verilmediği halde Askalân ve orada ribât tutmanın fazileti ile ilgili rivâyetlerin hadîs kaynaklarında yer aldığına işaret etmek gerekir.⁶⁰

Diğer taraftan Kayseriyye ile ilgili iki rivâyete yer verilmesine rağmen eserin isminde buraya atıf yapılmadığı da bir tenkit olarak ifade edilebilir. Buna göre rivâyetlerin genel olarak Allah yolunda ribât ve İskenderiye ile ilgili olduğunu söylemek mümkündür. Hatta tespit edilebildiği kadarıyla İskenderiye'nin fazileti ile ilgili en fazla rivâyetin⁶¹ İbnü's-Salâh'a nispet edilen bahse konu eserde yer aldığı söylenebilir.

⁵⁸ bk. İbnü's-Salâh, *Müsnedü'l-hâfiz Osmân b. es-Salâh el-Eserî*, 2b, 5a, 8a-b.

⁵⁹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 21/65.

⁶⁰ Askalân ile ilgili rivâyetler için bk. et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 3/19, 11/88, 11/92; Ebû Nu'aym Ahmed b. Abdillâh b. İshâk el-İsfahânî, *Hilyetü'l-evliyâ' ve tabakâtü'l-asfiyâ'* (Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, 1974), 7/25, 8/237; Ebû Ya'lâ Ahmed b. Alî b. el-Müsennâ et-Temîmî el-Mevsilî, *el-Müsned*, thk. Hüseyin Selîm Esed (Dimaşk: Dâru'l-Me'mûn, 1984), 1/160; Ebû Bekr Abdürrezzâk b. Hemmâm b. Nâfi' es-San'ânî, *el-Musannef fi'l-hadîs*, thk. Habîb er-Rahmân el-Azâmî (Beyrut: Mektebetü'l-İslâmî, 1403) 5/287; el-Bezzâr, *el-Müsned* (el-Bahrü'z-zehhâr), 6/291.

⁶¹ Bu eserin dışında İskenderiye ile ilgili rivâyetler ise şöyledir: Enes b. Mâlik, Rasûlullah'a "Ey Allah'ın Rasûlül Kıyâmet günü insanlar nerede olacaklar?" diye sormuş. Şöyle cevap vermiştir: "Allah'ın en hayırlı toprağı ve ona sevimli olanı Şâm'dır. Orada Filistin toprağı ve yeryüzünün en hayırlı yeri İskenderiye bulunmaktadır. Orada öldürülenleri, Allah başka bir yerde diriltmez. Orada diriltileceklerdir ve orada hesaba çekileceklerdir." Ebü'l-Kâsım Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb eş-Şâmî et-Taberânî, *Müsnedü's-Şâmîyyin*, thk. Hamdî b. Abdulme'cîd es-Selefi (Beyrut: Muessesetu'r-Risâle, 1984), 3/297; Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: "Allah Teâla kıyâmet günü üç şehri/karyeyi zümrütlerle bezeyecektir: Askalân, İskenderiye ve Kazvin." Ebû Nu'aym, *Hilyetü'l-Evliyâ' ve Tabakâtü'l-asfiyâ'*, 8/237; "Kim deniz sahilinde/sâhil'l-bahr güneşin batması esasında sesini yükselterek tekbir getirirse Allah ona denizdeki damlalar adedince sevap verir." Ebû Ca'fer Muhammed b. Amr el-Mekkî el-Ukaylî, *ed-Du'afâu'l-kebir*, thk. Mâzin es-Sersâv (Kahire: Dâru İbn 'Abbâs, 2008) 2/245. Ukayli bu rivâyeti naklettikten sonra bu konuda sahih bir rivâyetin gelmediğini ve İskenderiye'de ribât ile ilgili bilginin sabit olmadığını söylemektedir. Ayrıca İbnü'l-Kayserânî (öl. 507/1113) ve İbnü'l-Cevzî (öl. 597/1201) mevzû hadîslerle ilgili yapmış oldukları çalışmalarda şu iki rivâyete yer vermişlerdir: "Cennetin dünyada açılmış dört kapısı vardır: İskenderiye, Askalân, Kazvin, Abâdân." Ebü'l-Fadl Muhammed b. Tâhir b. Alî b. Ahmed İbnü'l-Kayserânî el-Makdisî, *Ma'rifetü't-tezkira fi'l-ehâdîsî'l-mevdû'a*, thk. Şeyh İmâd ed-Dîn Ahmed Haydar (Beyrut: Müessesetü'l-Kütübî's-Sekâfiyye, 1406/1985), 98; "Cennetin dünyada açılmış dört kapısı vardır: İskenderiye, Askalân, Kazvin, Abâdân. Cidde'nin bunlara fazileti Beytullah'ın diğer evlere üstünlüğü gibidir." İbnü'l-Cevzî Ebü'l-Ferec Abdurrahmân b. Alî, *el-Mevdû'ât*, thk. Nureddin Şükrü Boyacılar (Riyad: Edvâ'u's-Selefi, 1997), 2/ 310.

Sonuç

İbnü's-Salâh, kaleme aldığı eserler ve yetiştirdiği öğrenciler vesilesiyle hadîs tarihi ve edebiyatında önemli bir yere sahip olmuştur. Böyle bir âlimin ve yapmış olduğu çalışmaların tüm yönleri tanınması hadîs ilminin cesitli dalları için büyük bir önem arz etmektedir. Bu makalede ona nispet edilen *Müsnedü'l-hâfiz Osmân b. es-Salâh el-Eserî fîmâ verede mine'l-ehâdis fi fadli'l-İskenderiyye ve Askalân* isimli eser farklı yönleri ile tetkik edilmiştir.

Bu eser, Berlin Devlet Kütüphanesinde bulunmaktadır. Kesin olmamakla birlikte, İbnü's-Salâh'a ait olma durumu söz konusudur. Zira kapak dışında İbnü's-Salâh'ın ismine eserin herhangi bir yerinde rastlanmıştır ve bir tarih kaydı da düşülmemiştir. İçerdiği rivâyetler, kitâbet yolu ona ulaştırılmıştır. İbnü's-Salâh'ın bu rivâyetleri başka birine verdiği, okuttuğu veya icazet verdiği dair bir malumata da ulaşılammıştır. Yani bu eserdeki rivâyetlerin daha sonra başkalarına nakledildiğine dair bir bilgi de bulunmamaktadır.

Eserde toplam altmış altı rivâyet nakledilmiştir. Yarısına yakını merfû kaynaklıdır. Diğerleri ise mevkûf, maktû ve değişik rivâyetlerden oluşmaktadır. Eserde bulunan rivâyetlerde, “Allah yolunda ribâtın fazileti” ve “İskenderiye'nin fazileti ve burada ribât tutmanın değeri” olmak üzere iki temel konudan bahsedilmektedir. Ribât ile ilgili olan merfû rivâyetlerin büyük bir kısmının kaynakları temel hadîs kitaplarında tespit edilmiştir. Ancak İskenderiye'nin faziletine işaret edenlerin kaynakları bulunamamıştır.

Merfu olmayan rivâyetlerin de içeriği ağırlıklı olarak ribât ve İskenderiye'nin faziletine dairdir. Aslında İskenderiye ile ilgili rivâyetlerde dahî ribâta vurgu yapılmış ve bununla bağlantılı olarak bu şehirde ribâtta bulunmanın çok daha makbul olduğu belirtilmiştir.

Senedlerde bulunan râvî sayısı iki ile on iki arasında değişmektedir. İlk ve son râvî açısından bakıldığında bu rivâyetlerin ağırlıklı olarak birkaç râvî tarafından nakledildiğini söylemek mümkündür. Bunun yanı sıra her ne kadar ilk ve son râvî olmasa da Hânî b. Müvekkil gibi bazı râvîlerin birçok rivâyetin senedinde bulunduğu görülür. Bu kişilerin İskenderiye ile ilgili bâtil rivâyetler naklettikleri bilgisi, söz konusu eserde yer alan hadîslerin sahih olmadığı hatta uydurulduğu sonucuna ulaştırmaktadır.

Esasen tarihî süreç içerisinde İskenderiye'nin stratejik öneme sahip olması, buranın sürekli olarak göz önünde bulundurulmasına ve cazip hale gelmesine sebep olmuştur. İskenderiye'yi elinde tutan devletler, Akdeniz geçiş yolu üzerinde siyasî, askerî ve ticârî alanda başarılar elde etmişlerdir. Müslümanlar tarafından fethedildikten sonra dahi önemini hiç yitirmemiştir. Özellikle Abbasilerin son dönemlerinde kurulan devletler arasında sürekli el değiştirmesi, burayı daha çekici hale getirmiştir. Bu çerçevede ribât ile ilgili genel manadaki rivâyetlerin, sırf şehrin elde tutulması ve korunması amacıyla İskenderiye ile ilişkilendirildiği izlenimi verdiği söylenebilir. Zira ilk dönemlerde kaynaklarında bulunmayan böyle rivâyetlerin sonradan ortaya çıktığı ve nispeten geç dönem eserlerinde yer aldığı görülmektedir.

İbnü's-Salah gibi usûlde uzman olan birinin -mevcut verilere göre- uydurma özelliğine sahip rivâyetlere eserinde yer vermesi, hadîslerin sıhhati ile ilgili hiçbir açıklama ve değerlendirmede de bulunmaması bir eksiklik olarak görülebilir. Ancak buradan

İbnü's-Salâh'ın uydurma hadîsler konusunda özensiz veya mütesahil davrandığını söylemek de zorlama bir yorum ve niyet okuma olur. Zira o, bu eserde nakledilen rivâyetleri kitâbet ve icâzet yoluyla tahammül etmiştir. Ayrıca kendisinden sonra bu rivâyetlerin talebeleri aracılığı ile nakledildiğine dair bir bilgeye de ulaşılammıştır. Yani rivâyet silsilesi tespit edilebildiği kadarıyla İbnü's-Salâh ile son bulmuştur. Dolayısıyla onun uydurma hadîslerin yaygınlaşmasına imkân verdiği ve bu konuda titiz davranmadığını söylemek mümkün değildir. Bununla birlikte bu risâledeki rivâyetler şayet İbnü's-Salâh tarafından değerlendirilmiş olsaydı, eserin daha fazla bir kıymete sahip olacağı ve farklı okumalara imkân sunacağı da izahtan varestedir.

Kaynakça

- Ahmed b. Hanbel. *el-Müsned*. thk. Şuayb el-Arnâvût vd. 50 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2001.
- Arslan, Ali. "Mukaddimetü İbni's-Salâh İsimli Eser Üzerine Yapılan Çalışmalar". *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi* 6/5 (2017), 2459-2474.
- Bezzâr, Ebû Bekr Ahmed b. Amr el-İtkî. *el-Bahru'z-zehhâr*. thk. Mahfûzurrahmân Zeynullâh, Adil b. Sa'd, Sabrî Abdulhâlık eş-Şâfi'î. 28 Cilt. Medine: Mektebetü'l-'Ulûm ve'l-Hikem, 2009.
- Buhârî, Muhammed b. İsmâîl. *el-Câmiu'l-müsned es-sahîhu'l-muhtasar min umûri Resûlillâhi ve sünenihî ve eyyâmihî*. thk. Muhammed Zühêyr b. Nâsir en-Nâsir. 9 Cilt. b.y.: Dâru Tavkî'n-Necât, 1422.
- Dânî, Ebû Amr Osmân b. Sa'îd. *es-Sünenü'l-vâride fi'l-fiten*. thk. Ridâullâh b. Muhammed İdrîs el-Mubârekfûrî. 6 Cilt. Riyad: Dâru'l-Âsime, 1416.
- Dârekutnî, Ebû'l-Hasen Alî b. Ömer el-Bağdâdî. *el-Efrâd*. thk. Câbir b. Abdullâh es-Serî. b.y.: y.y., 2012.
- Dârimî, Abdullâh b. Abdurrahman et-Temîmî. *el-Müsned*. thk. Heyet. 3 Cilt. Kahire: Dâru't-Te'sîl, 2015.
- Deylemî, Ebû Şucâ' el-Hemedânî. *el-Firdevs bi-me'sûri'l-hitâb*. thk. Sa'îd b. Besyûnî Zağlûl. 5 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1986.
- Ebû Avâne, Ya'kûb b. İshâk en-Nisâbûrî. *Mustahrecu Ebî Avâne*. thk. Eymen b. Ârif ed-Dımaşkı. 5 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1998.
- Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'as el-Ezdi es-Sicistânî. *es-Sünen*. thk. Muhammed Avvâme. 4 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Reyyân, 2. Basım. 1425/2004.
- Ebû Nu'aym, Ahmed b. Abdillâh b. İshâk el-İsfahânî. *Hilyetü'l-evliyâ' ve tabakâtü'l-asfiyâ'*. 10 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, 1974.
- Ebû Ya'lâ, Ahmed b. Alî b. el-Müsenâ et-Temîmî el-Mevsilî. *el-Müsned*. thk. Hüseyin Selîm Esed. 13 cilt. Dımaşk: Dâru'l-Me'mûn, 1984.
- Fayda, Mustafa. "Askalân". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 3/487-488. İstanbul: TDV Vakfı Yayınları, 1991.
- Gümüş, Fatih. *İbnü's-Salâh'ın Mukaddime'sinin Hadis Usulünün Gelişimindeki Yeri*. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020.
- İbn Arâk, Nûruddîn Alî b. Muhammed el-Kenânî. *Tenzîhu's-ser'ati'l-merfû'a 'ani'l-ehbâri's-seni'ati'l-mevdû'a*. thk. Abdulvehhâb Abdullatîf - Abdullâh Muhammed es-Sadîk el-Gamârî. 2 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrût 1399.
- İbn Ebî Şeybe, Ebû Bekr b. Ebî Şeybe el-Absî. *el-Musannef*. thk. Sa'd b. Nâsir eş-Şetrî. 25 Cilt. Riyad: Dâru Kunûzi İşbîliyâ, 2015.
- İbn Hacer, Ahmed b. Ali el-Askalânî. *Lisânu'l-mizân*. thk. Abdulfettâh Ebû Gudde. 10 Cilt. Beyrut: Mektebetü'l-Matbûati'l-İslâmiyye, 2006.
- İbn Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân el-Bustî. *es-Sahîh*. thk. Şuayb el-Arnâvût. 18 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1988.

- İbn Kesîr, Ebü'l-Fidâ' İmâdüddîn İsmâîl b. Şihâbiddîn. *et-Tekmil fi ma'rifeti's-sikât ve'z-zu'afâ' ve'l-mecâhil*. thk. Şâdî b. Muhammed b. Sâim Âl Nu'mân. 4 Cilt. San'a: Mektebetü İbn Abbâs, 2011.
- İbn Mâce, Ebü Abdullah Muhammed b. Yezîd. *Sünenü İbn Mâce*. thk. Şuayb el-Arnâvûd vd. 5 Cilt. Dimaşk: Dâru'r-Risâleti'l-Âlemiyeye, 1430/2009.
- İbnü'l-Kayserânî, Ebü'l-Fadl Muhammed b. Tâhir el-Makdisî. *Ma'rifetu't-tezkira fi'l-ehâdîsi'l-mevdû'a*. thk. Şeyh İmâd ed-Dîn Ahmed Haydar. Beyrut: Muessesetü'l-Kütübi's-Sekâfiyye, 1985.
- İbnü'l-Cevzî, Ebü'l-Ferec Abdurrahmân b. Alî, *el-Mevdû'ât*. thk. Nureddin Şükrü Boyacılar. 3 Cilt. Riyad: Edvâ'u's-Selef, 1997.
- İbnü'l-Cezerî, Ebü'l-Hayr Muhammed b. Muhammed. *Gâyetü'n-nihâye fi tabakâti'l-kurrâ*. thk. Gotthelf Bergstraesser. 2 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2006.
- İbnü'l-Cevzî, Ebü'l-Ferec Abdurrahmân b. Alî. *el-İlelu'l-mutenâhiye fi'l-ehâdîsi'l-vâhiye*. thk. İrşâdu'l-Hakki'l-Eserî. 2 Cilt. Faysalâbâd: İdâretü'l-'Ulûmi'l-Esriye, 1981.
- İbn Manzûr, Ebü'l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem. *Lisânü'l-'Arab*. 15 Cilt. Beyrut: Dâru Sâdir, 1993.
- İbnü's-Salah, Ebü Amr Takiyüddîn Osmân b. Salâhaddîn eş-Şehrezûrî. *Müsnedü'l-hâfiz Osmân b. es-Salâh el-Eserî fîmâ verede mine'l-ehâdîs fi fazli'l-İskenderiyye ve Askalân*. Berlin: Die Staatsbibliothek, Islamische Handschriften, Sprenger 197.
- Kandemir, M. Yaşar. "İbnü's-Salâh eş-Şehrezûrî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 21/198-200. İstanbul: TDV Vakfı Yayınları, 2000.
- Kâsım Ali Sa'd. *Cemheretü terâcimi'l-fukahâi'l-mâlikiyye*. 3 Cilt. Dubay: Dâru'l-Buhûs, 2002.
- Makdisî, Ziyâuddîn Ebü Abdullâh Muhammed b. Abdilvâhid. *el-Muntekâ min mesmû'âti Merv*. Dimaşk: Zâhiriye Kütüphanesi, 344 (1-10).
- Müslim, Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî. *el-Câmiu's-sahîh*. thk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî. 5 Cilt. Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arâbî, ts.
- Özkuyumcu, Nadir. "Mukavkıs". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 31/137-138. İstanbul: TDV Vakfı Yayınları, 2006.
- San'ânî, Ebü Bekr Abdürrezzâk b. Hemmâm b. Nâfi'. *el-Musannefi'l-hadîs*. thk. Habîb er-Rahmân el-Azâmî. 11 Cilt. Beyrut: Mektebetü'l-İslâmî, 1403.
- Seyyid, Eymen Fuâd. "İskenderiye". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 22/574-576. İstanbul: TDV Vakfı Yayınları, 2000.
- Seyyid, Seyyid Muhammed. "İskenderiye". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 22/549-580. İstanbul: TDV Vakfı Yayınları, 2000.
- Taberânî, Ebü'l-Kâsım Süleymân b. Ahmed. *Müsnedü's-Şâmiyyîn*. thk. Hamdî b. 'Abdulmecîd es-Selefi. 3 Cilt. Beyrut: Muessesetü'r-Risâle, 1984.
- Taberânî, Ebü'l-Kâsım Süleymân b. Ahmed. *el-Mu'cemu'l-evsat*. thk. Târik b. İvadullâh b. Muhammed, Abdulmuhsin b. İbrahim el-Hüseynî. 10 Cilt. Kahire: Dâru'l-Haremeyn, 1995.
- Taberânî, Ebü'l-Kâsım Süleymân b. Ahmed. *el-Mu'cemu'l-kebîr*. thk. Hamdî b. Abdulmecîd es-Selefi. 20 Cilt. Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâsi'l-'Arabî, 1983.
- Tirmizî, Muhammed b. İsâ. *el-Câmiu's-sahîh*. thk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî. Mısır: Mektebetü ve Matbaatü Mustafa el-Bâbî el-Halebî, 1397/1977.
- Tunç, Mazhar. *İbnü's-Salâh'ın Hayatı, Eserleri ve Hadisçiliği*. Van: Yüzcüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1997.
- Ukaylî, Ebü Ca'fer Muhammed b. Amr el-Mekkî. *ed-Du'afâu'l-kebîr*. thk. Mâzin es-Sersâv. 6 Cilt. Kahire: Dâru İbn 'Abbâs, 2008.
- Ukaylî, Ebü'l-Kâsım Kemâlüddîn Ömer b. Ahmed. *Bugyetü't-taleb fi târihi Haleb*. thk. Süheyl Zekkâr. 12 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Fikr, ts.
- Yiğit, İsmail. "Ribât". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 35/76-79. İstanbul: TDV Vakfı Yayınları, 2008.

Zehebî, Şemsüddîn Ebû Abdullah Muhammed b. Osmân. *Mîzanü'l-i'tidâl fi nakdi'-ricâl*. thk. Ali el-Becâvî. 4 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, ts.

Zehebî, Şemsüddîn Ebû Abdullah Muhammed b. Osmân. *Siyerü A'lâmü'n-nübelâ*. thk. Şuayb Arnavût vd. 25 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1985.

Zehebî, Şemsüddîn Ebû Abdullah Muhammed b. Osmân. *Târîhu'l-İslâm ve vefyâtu'l-meşâhir ve'l-a'lâm*. thk. Beşşâr Avvâd Marûf. 15 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 2003.

EK-1

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ
الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقِيينَ وَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ
قَالَ أَخْبَرَنِي الشَّرِيفُ أَبُو إِسْمَاعِيلَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَسَنِ النَّوْصَرِيُّ الْكَلْبِيُّ
فِي كِتَابِهِ الْيُنَامُ مِنْ مِصْرَ وَأَجَازِي الرَّوَايَةَ عَنْهُ قَالَ — أَخْبَرَنِي
أَبُو الْفَتْحِ عَبْدِ اللَّهِ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي مَطْرُوقِ الْعَسْرَةِ الْأَوْسَطِ مِنْ
جُمَادَى سَنَةِ ثَلَاثٍ وَخَمْسِينَ وَأَرْبَعٍ مِائَةٍ بَغْرَةَ الْأَسْكَنْدَرِيَّةِ الْمُحَرَّمَةِ
حَمَاهُ اللَّهُ تَعَالَى قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ عَمْرِو بْنِ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي
إِسْحَاقَ الْفَقِيهِ وَيَعْرِفُ بِابْنِ الْقَبْأَةِ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ
مُحَمَّدِ بْنِ خُرُوفِ بْنِ الْوَلِيدِ بْنِ الْكَامِلِ الْمَدَنِيِّ بِالْفِسْطَاطِ قَالَ حَدَّثَنَا
وَالِيدُ بْنُ الْعَبَّاسِ بْنِ سَافِرِ سَنَةِ اثْنَيْنِ وَسِتِّينَ وَثَلَاثًا مِائَةً قَالَ —
حَدَّثَنَا الشَّيْخُ أَبُو الْحَسَنِ بْنُ التَّيْمِيَّيْنِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو صَالِحٍ كَاتِبُ اللَّيْلِ
قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ حَمِيدٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي عُرْوَةَ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَعِيدِ
ابْنِ جَبْرِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَأَلَهُ فَقَالَ لَهُ مِنْ أَيْنَ جِئْتَ
وَقَدْ كَانَ لَقِيَهُ بِالسَّامِرِ فَقَالَ مِنْ الْأَسْكَنْدَرِيَّةِ فَقَالَ إِنِّي سَمِعْتُ
رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ الْمُقِيمَ بِهَا ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ مِنْ

197, a. Traditions bearing on Alexandria and Asecalon,
collected by Hen al-Galîh, d. 613. — m. 39 pp.

هذا مسند الحافظ عثمان بن
القتلاحة الأديبي قدس سره
في فضائله من الأحاديث في فضل
الأسكندر بن يوسف
عليه السلام وهو
أم

Traditions

Alexandria and

Asecalon collected by

Othman ben of Galah

3974

65